

Редьярд КІПЛІНГ

КНИГА
ДЖУНГЛІВ

*Переклад з англійської
Марії ГОЛОВКО*

Київ
"ЗНАННЯ"

БРАТИ МАУТЛІ

Ніч на крилах шуліка приніс
Під крики кажана.
Заганяють у хлів овець і корів,
До світанку-бо наша пора.
Кігті та ікла гостріть,
Честь і силу свою доведіть.
На полювання всяк виходь,
Так Джунглів Закон велить!

Нічна пісня Джунглів

Була сьома година спекотного вечора у Сіонійських горах, коли Тато-Вовк прокинувся від денного сну, почухався, позіхнув й одну за одною розправив лапи, щоб струсити з них сонливість. Мама-Вовчиця лежала, сховавши великий сірий ніс у чотирьох вовчєнях, що вовтузилися й пискотіли. Крізь вхід до печери, де жила родина, пробивалося місячне сяйво.

— Хр-р-р! — прогарчав Тато-Вовк. — Знову час полювання.

Він саме збирався пуститися вниз схилом, коли прохід у печеру йому заступила маленька тїнь з кошлатим хвостом, що заскїмила:

— Нехай удача завжди супроводжує тебе, о Вождю Вовків, і твоїх благородних діточок. Нехай їхні зуби завжди будуть білі й гострі — щоб не забували вони ніколи голодних світу цього.

То був шакал Табакі, лизоблюду, і вовки Індїї зневажають його, бо він всюди пхає свого носа, завдає

збитків, розносить плітки та їсть усіляке ганчір'я й обрізки шкіри на сільських смітниках. А ще вони його бояться, бо у шакалів частіше, ніж у будь-кого з джунглів, трапляються напади божевілля, і тоді вони вже нікого й нічого не бояться й гасають джунглями, кусаючи всіх і все на своєму шляху. Навіть тигр тікає і ховається, коли малий Табакі навісніє, бо сказ — найганебніша доля, що може спіткати будь-яке дике створіння. Ми називаємо це гідрофобією, а звірі називають цю хворобу “дівані”, тобто безумство, і тікають щодуху.

— Що ж, зайди і подивися, — холодно відказав Тато-Вовк, — але тут немає їжі.

— Для вовка, може, й ні, — відповів Табакі, — але для такого злидня, як я, навіть обгризена кістка — то вже бенкет. Хто ми такі, Гідур-логи (Шакаляче Плем'я), щоб перебирати їжею?

Він шугнув у кінець печери, де знайшов оленячу кістку, на якій ще лишилося трохи м'яса, і тут же заходився її гризти.

— Спасибі вам за ситну вечерю, — сказав він, облизуючи губи. — Які пречудові благородні дітки! Які великі в них очі! І які вони юні! Та що це я, мав би пам'ятати, що діти королів уже змалку вважаються дорослими.

Табакі не гірше за будь-кого іншого знав, що немає справи, котра завдає більшого нещастя, як в очі хвалити дітей, і радо відмітив, що Мама-Вовчиця і Тато-Вовк помітно стривожилися.

Табакі сидів тихо, з насолодою смакуючи заподіяну шкоду, а тоді єхидно мовив:

— Шер-Хан Великий змінив своє місце полювання. Наступного місяця він полюватиме у цих горах, так він мені сказав.

Шер-Хан був тигром, що жив біля річки Вейнгунги, за двадцять миль звідти.

— Він не має права! — почав розлючено Тато-Вовк. — За Законом Джунглів він не може змінювати місце свого полювання без попередження. Він розполохає всю дичину на десять миль довкола, а я... я тепер мушу вбивати за двох.

— Не дарма мати назвала його Лангрі (кульгавим), — тихо промовила Мама-Вовчиця. — Він кривий на одну ногу з народження. Тому вбиває тільки домашню худобу. Селяни Вейнгунги злі на нього, тому він перебирається сюди, щоб розлютити ще й *наших* людей. Вони обнишпорять усі джунглі, коли він буде вже далеко, а нам і нашим дітям доведеться тікати, коли запалає трава. Нам справді є за що подякувати Шер-Хану!

— Передати йому вашу подяку? — запитав Табакі.

— Геть! — обірвав його Тато-Вовк. — Забирайся геть і полюй зі своїм паном. Ти вже досить шкоди наробив для однієї ночі.

— Я піду, — тихо мовив Табакі. — Ти й так почувеш рик Шер-Хана у хащах. Я міг і не завдавати собі клопоту з посланням.

Тато-Вовк прислухався і десь унизу, в долині, що збігала до річки, почув сухе, сердите, монотонне скавуління тигра, який нічого не впіймав і якому байдуже, якщо про це дізнаються навіть усі джунглі.

— Дурень! — сказав Тато-Вовк. — Хто починає нічну роботу з такого рику? Чи він думає, що наші олені такі ж, як і його вгодовані вейнгунгські воли?

— Тс-с. Сьогодні він полює не на оленів і не на волів, — сказала Мама-Вовчиця. — А на Людину.

Скавуління перейшло в низьке муркотіння, яке, здавалося, долидало зусібч. То був звук, який зводить з розуму дроворубів і циган, що сплять під відкритим небом, а іноді навіть жене їх прямисінько в пашу тигра.

— На Людину? — сказав Тато-Вовк, показуючи всі свої білі зуби. — Тьху! Невже мало жуків і жаб у водоймах, що йому заманулося їсти Людину, та ще й на нашій території!

Закон Джунглів, який ніколи й нічого не визнає без причини, забороняє будь-якому звіру їсти Людину, хіба що в тих випадках, коли він вчить своїх дітей убивати, і то — полювати тоді можна лише за межами території своєї зграї чи племені. Справжня причина полягає в тому, що після вбивства Людини рано чи пізно з'являються білі люди на слонах із рушницями і сотні смуглих чоловіків з гонгами, ракетами і смолоскипами. Тоді постраждають всі мешканці джунглів. Самі ж звірі пояснюють це тим, що Людина — найслабша і найбеззахисніша з усіх живих істот, а тому вбивство її принижує гідність будь-якого мисливця. Кажуть також — і це чиста правда, — що на тих, хто їсть людей, нападає сверблячка і в них випадають зуби.

Ревіння стало голоснішим і переросло в гучне глибоке “Гр-р-р!”.

А тоді почулося виття Шер-Хана — зовсім не тигряче виття.

— Він схибив, — сказала Мати-Вовчиця. — У чому річ?

Тато-Вовк вибіг на кілька кроків із печери і почув Шер-Ханове люте гарчання й обурення, коли той кидався туди й сюди в чагарниках.

— Цей дурень примудрився ускочити у вогнище лісорубів і обпалив собі лапи, — пробурчав Тато-Вовк. — Табакі з ним.

— Хтось піднімається схилом, — сказала Мама-Вовчиця, повівши вухом. — Будь наготові.

Куці в хащах злегка зашелестіли, і Тато-Вовк припав до землі, підібгавши під себе задні лапи й приготувавшись до стрибка. А тоді, якби ви були свідками цього, то побачили б найдивовижнішу у світі річ — як вовк зупинився на півстрибку. Він скочив ще до того, як побачив, на що саме стрибає, а тоді спробував зупинитися. У результаті він знявся на чотири-п'ять футів у повітря, а тоді приземлився майже там само, де й відірвався від землі.

— Людина! — видихнув він. — Це людське дитинча. Дивись!

Прямо перед ним, тримаючись за нижню гілку, стояло голе смагляве дитя, яке тільки нещодавно навчилося ходити. Ще ніколи настільки ніжна й мила маленька істота не приходила до вовчої печери посеред ночі. Воно подивилося на Тата-Вовка і засміялося.

— То це людське дитинча? — спитала Мама-Вовчиця. — Я ще ніколи таких не бачила. Принеси його сюди.

ПОЛЮВАННЯ КАА

Плями — леопарда краса;
роги — гордість бика.
Добрий мисливець своє хутро
завжди відчищає дочиста.
Бик може взяти на рога,
замбар — проткнути живота.
Це вже давно не новина,
скімлити й жалітись справа марна.
Не кривдь чужого дитяти,
а лелій, ніби то твої брат чи сестра,
Хоч мале й неповоротке,
може, ведмедиця його мати.
Першу здобич вбивши,
хвалитися не поспішай.
Джунглі великі, а ти, малий, не забувай!
Тож вуха гострі і на вус мотай.

Повчання Балу

Описані тут події відбувалися задовго до того, як Мауглі вигнали із Сіонійської Вовчої Зграї, і до того, як він помстився тигру Шер-Хану. Сталося це ще в ті дні, коли Балу вчив хлопчика Закону Джунглів. Великий суворий старий бурий ведмідь не міг натішитися таким здібним учнем. Молодих вовків цікавили лише ті правила із Закону Джунглів, які стосувалися їхньої Зграї та племені. І їх наче вітром здувало, як тільки вони вивчали свій мисливський вірш.

“Лапи, що ступають беззвучно; очі, що бачать у темряві; вуха, що чують вітер у лігві, і гострі білі

зуби — усе це ознаки твоїх братів, окрім шакала Табакі і Гієни, яких ми ненавидимо”.

Але оскільки Мауглі був людською дитиною, він мав знати набагато більше. Іноді, коли Чорна Пантера Багіра ходила джунглями, вона приходила подивитися, як ідуть справи у її улюбленця. Тоді вона прихилилася головою до дерева і стиха муркотіла, поки Мауглі розповідав їй усе, що вивчив того дня з Балу. Хлопець умів лазити по деревах майже так само добре, як і плавати, а плавав він майже так само добре, як і бігав. Тому Балу, Вчитель Закону, навчив його також Законів Лісу і Води: як відрізнити зогнилу гілку від доброї; як ввічливо розмовляти з дикими бджолами, якщо натрапиш на їхній вулик на висоті п'ятдесят футів над землею; що сказати кажанові Мангу, якщо, деручись по дереву, потурбуєш його денний сон; і як попередити водяних змій, що хочеш пірнути до них у ставок. Мешканці Джунглів не люблять, коли їх турбують, і готові відразу кинутися на будь-кого з порушників свого спокою. Потім Мауглі вивчив Мисливський клич чужинців: коли хтось із жителів Джунглів полює за межами своєї території, потрібно повторювати цей клич, аж поки не отримаєш відповіді. У перекладі він означає: “Дозвольте полювати тут, бо я голодний”. А відповідають на нього: “Тоді полюй заради їжі, але не для задоволення”.

Усе це засвідчує, як багато всього Мауглі мав учити напам'ять! І часом геть знесилювався, повторюючи одне й те саме по сто разів. Але, як одного

разу Балу сказав Багірі, коли Мауглі отримав від нього прочуханку і втік, ображений:

— Людське дитинча — це людське дитинча, і він мусить знати всі Закони Джунглів.

— Та ти подивись, який він малий, — відповіла Чорна Пантера, котра, якби її воля, зовсім розбалувала б Мауглі. — Як у його маленькій голові можуть поміститися всі твої довгі поеми?

— А хіба в джунглях достатньо лише бути малим, щоб тебе не вбили? Ні. Тому я і вчу його усього цього, тому й перепадає йому інколи, легесенько, коли він щось забуває.

— Легесенько! Хіба ти вмієш легесенько? Та в тебе не лапи, а залізні кувалди, — буркнула Багіра. — У нього сьогодні все обличчя в синцях... Легесенько... Ух!

— Краще нехай у нього все тіло буде в синцях від мене, того, хто його любить, ніж він потрапить у халепу через невігластво, — вперто гнув своєї Балу. — Зараз я його вчу Головних Слів Джунглів, які захистять його від птахів і Зміїного Люду, а також від усього, що полює на чотирьох лапах, окрім його власної Зграї. Він зможе попросити захисту в будь-кого в джунглях, якщо тільки запам'ятає ці Слова. Хіба це не варте кількох синців?

— Що ж, принаймні дивись не вбий людське дитинча. Він тобі не дерево, об яке можна гострити лапи. Що то за Головні Слова, до речі? Я здебільшого надаю допомогу, аніж прошу про неї, — Багіра витягнула одну лапу й подивилася на сталєво-си-

нюваті пазурі, створені, щоб розривати здобич на шматки, — але все ж цікаво їх почути.

— Я покличу Мауглі, і він тобі розкаже... якщо зможе. Ходи сюди, Малий Брате!

— У мене в голові гуде, ніби в бджолиному вулику, — промовив тоненький понурий голос у них над головами, і Мауглі зісковзнув по стовбуру, кожною своєю клітинкою випромінюючи злість і обурення. Торкнувшись ногами землі, він додав: — я прийшов до Багіри, а не до тебе, старий товстий Балу!

— Мені однаково, — відповів Балу, хоч його зачепили й образили такі слова. — Скажи Багірі Головні Слова Джунглів, яких я тебе сьогодні навчив.

— Головні Слова для якого народу? — спитав Мауглі, радий, що є можливість повихвалитися. — У джунглів багато мов. Я знаю їх усі.

— Трохи таки знаєш, але далеко не все. Бачиш, Багіро, вони ніколи не дякують своєму вчителеві. Жодне мале вовченя ще ні разу не повернулося, щоб подякувати старому Балу за його науку. Що ж, скажи Слово для Мисливців, вчений ти наш.

“Ми з тобою однієї крові, ти і я,” — мовив Мауглі, надаючи словам ведмежого акценту, який використовували всі Мисливські Народи джунглів.

— Добре. А тепер для птахів.

Мауглі повторив ті самі слова, засвистівши наприкінці, як шуліка.

— Тепер для Зміїного Народу, — сказала Багіра.

У відповідь пролунало вигадливе сичання, яке не можливо передати словами. Потім Мауглі хвиць-

нув ногами, заплескав собі у долоні і застрибнув Багірі на спину. Там він усівся, повернувшись на один бік, і заходився барабанити ногами по лиску-чій шкірі й корчити гримаси Балю.

— Так, так! Це було варте кількох синців, — ніжно мовив Бурий Ведмідь. — Колись ти мене ще згадаєш.

Тоді він повернувся, щоб розповісти Багірі, як умовив Хаті, Дикого Слона, розказати йому Головні Слова, бо той знається на таких речах, і як Хаті відвів Мауглі до ставка, щоб той вивчив Слово Змії від водяної змії, бо Балю не міг його вимовити, і що тепер Мауглі може почуватися у цілковитій безпеці в джунглях, бо ні змія, ні птах, ані звір не завдадуть йому шкоди.

— Тепер йому можна нікого не боятися, — підсумував Балю, гордо поплескуючи себе по великому волохатому животу.

— Окрім власного племені, — тихо мовила Багіра собі під ніс, а тоді вголос сказала до Мауглі: — пожалій мої ребра, Малий Брате! Годі гарцювати на мені.

Мауглі намагався привернути до себе увагу, смикаючи Багіру за хутро на плечах і копаючи її в боки. Коли ведмідь і пантера нарешті прислухалися до нього, він закричав, що було сили:

— Тому я матиму власне плем'я і водитиму його по гілках цілісінький день!

— Що це за нова вигадка, маленький мрійнику? — спитала Багіра.

ЗМІСТ

Брати Мауглі.....	3
Полювання Каа	33
Тигре! Тигре!.....	71
Білий тюлень	98
Ріккі-Тіккі-Таві.....	128
Слоновий Тумаї	152
Слуги королеви.....	181